

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ САНЪАТ ВА МАДАНИЯТ ИНСТИТУТИ
ҲУЗУРИДАГИ ПЕДАГОГ КАДРЛАРНИ ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ВА
УЛАРНИНГ МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ ТАРМОҚ МАРКАЗИ**

“Тасдиқлайман”

Тармоқ маркази директори

_____ О.А.Хасанов

2016 йил «__» _____

**“Мафкуравий иммунитетни шакллантиришда тизимли
таҳлил” модули бўйича**

ИШЧИ ЎҚУВ ДАСТУРИ

Малака ошириш курси йўналиши: Тасвирий ва амалий санъат (турлари бўйича)

Тингловчилар контингенти: Олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчилари

Тошкент – 2016

Модулнинг ишчи ўқув дастури Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими ўқув-методик бирлашмалари фаолиятини Мувофиқлаштирувчи кенгашининг 2016 йил “___” _____даги ___-сонли баённомаси билан маъқулланган ўқув дастури ва ўқув режасига мувофиқ ишлаб чиқилган.

Тузувчи: *Юлдашев Анвар Эргашевич* –тарих фанлари доктори,
доцент

Такризчилар: М.Б.Бекмуродов – социология фанлари доктори, ЎзДСМИ “Маданият ва санъат муассасаларини ташкил этиш ҳамда бошқариш” кафедраси профессори
А.А.Маврулов – Республика маънавият илмий-амалий маркази раҳбари, т.ф.д., профессор

Ишчи ўқув дастури ЎзДСМИ хузуридаги педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази мажлисида маъқулланган (2016 йил ___ __-сонли баённомаси).

Кириш

XX асрнинг охири - XXI асрнинг бошларига келиб ахборот технологияларининг шиддат билан ривожланиши ва инсоният фаолиятининг ҳамма жабхаларига кириб кетиши дунёда янги глобал таҳдидлар қаторида ахборот соҳасидаги таҳдидларнинг пайдо бўлишига олиб келганлиги ҳеч кимга сир эмас. Бунга исботан айтишимиз мумкинки, 1999 йил декабрь ойида қабул қилинган БМТ бош ассамблеясининг қарорида ахборот хавсизлиги соҳасидаги таҳдидлар XXI асрнинг глобал муаммоларидан бири бўлади деб таъкидланганлиги.

Ўзбекистон Республикасининг биринчи Президенти Ислон Каримов ўзининг «Юксак маданият – енгилмас куч» номли китобида таъкидлаб ўтганидек, *«Бугунги кунда инсоният кўлида мавжуд бўлган қурол-яроғлар ер қуррасини бир неча бор яқсон қилишга етади. Буни ҳаммамиз яхши англаймиз. Лекин ҳозирги замондаги энг катта хавф – инсонларнинг онги ва қалбини эгаллаш учун узлуксиз давом этаётган мафкуравий қурашдир»*¹.

Ана шу таҳдидларнинг Ўзбекистон учун долзарблигини айтмасдан бўлмайди. Чунки бугун юртимизда бошқарув, иқтисод, мудофаа, илм-фан, ОАВ – ҳамма-ҳаммаси ахборот алмашишнинг тезлигидан, тўғрилигидан, кенглигидан, ўз вақтидалигидан, ахборот инфраструктурасининг ҳолатидан келиб чиқади. Дарҳақиқат дунёда ядровий технологиялар ва оммавий қирғин қуролларига эгаллик қилиш, сиёсий ва диний радикализм, экстремизм, қурол ва одам савдоси, терроризм, оғуфурушлик, этник ҳамда миллатлараро зиддиятлар авж олаётган бир вазиятда ахборот технологиялари орқали вужудга келаётган таҳдидларга бежиз алоҳида эътибор қаратилмаяпти. Бунга нисбатан Президентимизнинг ўтган йилнинг январ ойида Ватан ҳимоячиларига йўллаган байрам табригида дунё аҳолисининг хавфсизлигига таҳдид солаётган хавф-хатарлар ҳақида огоҳлантириб, *«...бугунги кунда дунёда кибержиноятчилик, коммуникация технологияларидан фойдаланган ҳолда салбий информацион таъсир ўтказиш каби халқаро хавфсизликка нисбатан илгари кўрилмаган хавф-хатарларнинг авж олаётганига етарли баҳо бермасдан, уларнинг олдини олмасдан, бепарво бўлиб яшаши мутлақо мумкин эмас.»*, дея таъкидлаган фикрларини айтишимиз лозим.

Бугунги замон глобаллашуви жараёнида кимки ахборотга эгаллик қилса, ўша дунёга ҳукмронлик қилади, деган ибора бежиз пайдо бўлгани йўқ. Дарҳақиқат, ҳозирги кунда ядро қуроли ишлаб чиқариш бўйича дунёда 20 га яқин давлатда ҳаракатлар давом этаётган бўлса, 120 дан ортиқ мамлакати ахборот урушлари ўтказишнинг ҳар хил йўллари ўрганиш билан фаол шуғулланмоқда. Айниқса, ёшлар онгини эгаллашга қаратилган ахборот хуружлари авж олса оляптики, асло пасаймаяпти. Ғанимларимиз томонидан бу борада турли усул ва услублардан фойдаланиб келинмоқда. Айниқса, ёлғон ахборот тарқатиш, ижтимоий онгни манипуляция қилиш, миллий-маънавий қадриятларни емириш, менталитетга мутлақо ёт бўлган бегона қадриятларни

¹ Каримов И.А. Юксак маданият – енгилмас куч. – Т.: «Ўзбекистон», 2008. Б. 98-99.

тарғиб этиш, халқнинг тарихий хотирасини бузиш ва ўзгартириш, кибертерроризм каби турлари кенг тарқалмоқда.

Шу билан бир қаторда барчамизга маълумки, ҳозирги замон таълим тизимининг бош мақсадларидан бири юқори маданиятли, тизимли фикрлай оладиган, учраши мумкин бўлган мураккаб муаммоларни еча биладиган, мафкуравий иммунитетга эга комил инсонни тарбиялаш тизимини яратишдир.

Замонавий педагог бугун катта ҳажмдаги маълумотларни таҳлил қила олиши, ўзининг педагогик қарорларини асослаб бера олиши, ўз тажриба ва билимларига асосланган ҳолда тизимли фикрлаш ва тизимли прогнозлаштириш қобилиятига эга бўлиши лозим.

Юқоридаги фикрларга асосланган ҳолда, ушбу дастур Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 12 июндаги “Олий таълим муассасаларининг раҳбар ва педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-4732-сон Фармонидаги устувор йўналишлар мазмунидан келиб чиққан ҳолда тузилган бўлиб, олий таълим муассасалари педагог кадрларнинг касбий тайёргарлиги даражасини ривожлантириш, уларнинг илғор педагогик тажрибаларни ўрганишлари ҳамда замонавий таълим технологияларидан фойдаланиш бўйича малака ва кўникмаларини такомиллаштиришни мақсад қилади. Дастур мазмунида олий таълимнинг долзарб масалаларини ўрганиш, глобал Интернет тармоғидан фойдаланган ҳолда ўқув жараёнига замонавий педагогик ва ахборот технологияларини жорий этиш, педагогнинг шахсий ва касбий ахборот майдонини лойиҳалаш, педагогик маҳоратни ошириш, фан, таълим, ишлаб чиқариш интеграциясини таъминлаш, тегишли мутахассисликлар бўйича илм – фанни ривожлантиришнинг устувор йўналишлари, илмий – тадқиқотлар ўтказишнинг самарали методларидан фойдаланишга ўргатиш асосий вазифалар этиб белгиланган. Шу билан бирга олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчиларнинг мунтазам касбий ўсишда интерактив методлар, педагогларнинг таҳлилий ва ижодий фикрлашини ривожлантиришга йўналтирилган инновацион методикаларни кенгайтиришни назарда тутувчи техника ва технологиялардан фойдаланган ҳолда машғулотлар олиб бориш малака ва кўникмаларни ривожлантириш назарда тутилади.

Модулнинг мақсади ва вазифалари:

Ўрганишдан мақсад: Ҳозирги замоннинг долзарб муаммоларидан бўлган маънавий, мафкуравий ва ахборот хавфсизлигининг мазмун-моҳиятини очиб бериш. Санъат соҳаси ходимлари онгида ушбу таҳдидларга қарши мафкуравий иммунитетни шакллантириш.

Модулнинг вазифалари:

маънавий, мафкуравий ва ахборот хавфсизлиги тушунчаларининг мазмун-мохиятини очиб бериш;

маънавий, мафкуравий ва ахборот хавфсизлиги йўналишларида учраши мумкин бўлган таҳдидларнинг мазмун-мохиятини, турларини ўрганиш;

ушбу таҳдидларни аниқлашни ўрганиш;

таҳдидларга қарши курашишда муаммонинг мохиятини очиб беришни ўрганиш;

мафкуравий иммунитетни шакллантиришда тизимли таҳлил ва қарор қабул қилишдан фойдаланиш.

учраши мумкин бўлган муаммолар буйича қарор қабул қилишни ўрганиш.

Модул бўйича тингловчиларнинг билими, кўникмаси малакаси ва компетенцияларига қўйиладиган талаблар.

Тингловчи:

Санъат соҳаси ходимлари онгида мафкуравий иммунитетни шакллантиришда тизимли таҳлил ва қарор қабул қилиш асосларидан фойдаланиш бўйича назарий билимга эга бўлиш;

ахборот хавфсизлигига таҳдидлар, хавфсизлик моделлари ҳақидаги билимларга эга бўлиш;

маънавий, мафкуравий ва ахборот хавфсизлиги тўғрисидаги тушунчаларнинг мазмун-мохиятини англаш;

Интернет манбааларидан фойдаланиш бўйича ва ундаги ўқув мақсадларига мос хавфсиз ахборот манбааларидан фойдаланиш малакасини ошириш;

мураккаб муаммоларни хал қилишда замонавий ахборот технологиялари имкониятларидан фойдаланиш бўйича билим ва кўникмаларни эгаллаши лозим.

Модулни ташкил этиш ва ўтказиш бўйича тавсиялар

“Мафкуравий иммунитетни шакллантиришда тизимли таҳлил” модули бўйича дарслар маъруза ва амалий машғулотлар шаклида олиб борилади.

Модулни ўқитиш жараёнида таълимнинг замонавий методлари, ахборот-коммуникация технологиялари қўлланилиши назарда тутилган:

маъруза дарсларида замонавий компьютер технологиялари ёрдамида презентацион ва электрон-дидактик технологиялардан;

ўтказиладиган амалий машғулотларда техник воситалардан, экспресс-сўровлар, тест сўровлари, ақлий ҳужум, гуруҳли фикрлаш, кичик гуруҳлар билан ишлаш ва бошқа интерактив таълим усуллари қўллаш назарда тутилади.

Модулнинг ўқув режадаги бошқа модуллар билан боғлиқлиги ва узвийлиги

“Мафкуравий иммунитетни шакллантиришда тизимли таҳлил” модули мазмуни ўқув режадаги “Дирижерлик соҳасида тизимли таҳлил ва қарор қабул қилиш технологиялари”, “Инновацион таълим технологиялари ва педагогик компетентлик” ўқув модуллари билан узвий боғланган ҳолда педагогларнинг тизимли таҳлил асослари бўйича касбий тайёргарлик даражасини орттиришга хизмат қилади.

Модулнинг олий таълимдаги ўрни

Модулни ўзлаштириш орқали тингловчилар таълим ва тарбия жараёнларида мафкуравий иммунитетни шакллантириш асосларини ўрганиш, уларни амалда қўллаш ва баҳолашга доир касбий компетентликка эга бўладилар.

Модул бўйича соатлар тақсимооти

Т/р	Мавзулар номи	Жами	Маъруза	Амалий машғулот	Мустақил иш
1	Ахборот хавфсизлиги - маънавий ва мафкуравий хавфсизлик асоси.	2	2		
2	Оммавий маданият” санъат соҳасига таҳдид сифатида.	2	2		
3	Глобаллашув шароитида ахборот соҳасида бўлаётган таҳдидлар ва уларга қарши санъат соҳаси ходимларининг	2	2		

	онгида мафкуравий иммунитетни шакллантириш муаммолари				
4	Ахборот хавфсизлигининг бугунги кундаги ҳолати ва уни таъминлаш бўйича вазифалар	2		2	
5	Маънавий ва мафкуравий хавфсизликни таъминлашда тизимли таҳлилнинг ўрни.	2		2	
6	Маънавий ва мафкуравий таҳдидларни аниқлашда тизимли таҳлилнинг услуб ва услубиятидан фойдаланган ҳолда қарор қабул қилиш.	2		2	2
Жами		14	6	6	2

НАЗАРИЙ МАШҒУЛОТЛАР МАЗМУНИ

1-мавзу. Ахборот хавфсизлиги - маънавий ва мафкуравий хавфсизлик асоси.

Муаммонинг долзарблиги. Ўқув модулининг мақсади ва вазифалари.

Ахборот, ахборот хавфсизлиги: мазмун - моҳияти, турлари.

Ахборот соҳасидаги таҳдидлар. Тушунчаси, мазмун- моҳияти ва тавсифи.

Ахборот хавфсизлигининг бугунги кундаги ҳолати.

Санъат соҳаси ходимлари учун маънавий, мафкуравий ва ахборот хавфсизлигининг долзарблиги ва соҳага бўлган таъсири.

2-мавзу. Оммавий маданият” санъат соҳасига таҳдид сифатида.

Маънавий ва мафкуравий хавфсизлик тушунчалари мазмун-моҳияти тавсифи.

Санъат соҳаси ходимлари учун маънавий, мафкуравий ва ахборот хавфсизлигининг долзарблиги ва соҳага бўлган таъсири.

Маънавий, мафкуравий ва ахборот хавфсизлигидаги таҳдидлар, уларнинг таснифи. Оммавий ахборот воситалари, шулар қатори интернет халқаро тармоғи, ижтимоий тармоқлар орқали, диний экстремизм ва терроризм намоёндалари тарафидан бўлаётган тажоввуз ва таҳдидлар. Оммавий, ёт, суб маданиятнинг юртимизга кириб келиши мафкуравий таҳдид сифатида.

3-мавзу. Глобаллашув шароитида ахборот соҳасида бўлаётган таҳдидлар ва уларга қарши санъат соҳаси ходимларининг онгида мафкуравий иммунитетни шакллантириш муаммолари

Глобаллашув шароитида ахборот соҳасида бўлаётган таҳдидларга қарши санъат соҳаси ходимлари онгида мафкуравий иммунитетни

шакллантириш муаммолари.

Ўзбекистонда кечаётган воқеа ва ҳодисаларга ўз вақтида холис баҳо бера оладиган, Ўзбекистоннинг миллий манфаатларини сўзда ҳам амалда ҳам ҳимоя қила оладиган бўла олиш.

Интернетда ишлаш маданиятини ривожлантириш.

Сохага каратилган қонунларимизни янада такомиллаштириш лозимлиги.

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТЛАР МАЗМУНИ

1-мавзу. Ахборот ҳавфсизлигининг бугунги кундаги ҳолати ва уни таъминлаш бўйича вазифалар

Ахборот, унинг турлари. Инсонлар жамиятида ахборот роли. Қадимги тош асрида. XX аср охирига келиб ахборот технологияларнинг жиддий сураатлар билан ривожланиши натижасида ахборот ресурсларини инсон фаолиятининг ҳамма жабхаларига кириб келиши.

Ахборот ҳавфсизлиги ҳақида. Ахборот ҳавфсизлигининг турлари. Ахборотни ҳимоя қилиш.

Ахборот-психологик ҳавфсизлик, ахборот-психологик таъсир, шу қаторда негатив ахборот -психологик таъсирлар ҳақида.

Замонавий шароитда одамларнинг онгига бўлаётган таъсирлар, уларнинг субъектлари.

Ахборот ҳавфсизлигини таъминлаш бўйича бугунги кундаги ҳолати ва уни таъминлаш бўйича вазифалар.

2-мавзу. Маънавий ва мафкуравий ҳавфсизликни таъминлашда тизимли таҳлилнинг ўрни.

Маънавий ва мафкуравий ҳавфсизликни таъминлашда амалий вазифаларни ҳал этишда тизимли таҳлилдан фойдаланиш босқичлари. Муаммони танлаш. Муаммони қўйиш ва қийинлиги даражасини чеклаш. Мақсад ва вазифаларнинг иерархиясини ўрнатиш. Вазифани ечиш йулларини танлаш. Моделлаштириш. Стратегияни аниқлаш. Натижаларни тадбик этиш.

Муаммони ечиш жараёнининг мазмуни. Муаммони ҳал этиш жараёнининг босқичлари. Муаммони шакллантириш. Муаммо устида ишлаш. Муаммони ечиш.

3-мавзу. Маънавий ва мафкуравий таҳдидларни аниқлашда тизимли таҳлилнинг услуб ва услубиятидан фойдаланган ҳолда қарор қабул қилиш.

Маънавият, маърифат, маданият, ғоя, мафкура тушунчаларини тўғри англаб етиш ва уларга бўлиши мумкин бўлган таҳдид ва тажаввузларни таҳлил қилишда тизимли таҳлилнинг “тушунчалар таҳлили”, “SWOT”, “ФСМУ” ва “Инсерт” услубларидан фойдаланиш.

Ечим ҳаракатни аниқлаши керак. Ечим муаммонинг терминларида акс этиши ва муаммодан олинган бўлиши лозим. Ечим ўзи йўналтирилган муаммога даража ёки меъёрлари бўйича яқинлашиши лозим. Ечим ўз хажмига кўра муаммога пропорционал бўлиши керак ва муаммодан кўра камроқ мураккабликка эга бўлиши лозим. Қисман ечим тўла ечим билан келишган бўлиши лозим. Ҳар бир қисман ёки тўла ечим учун ҳаётийлик ва афзаллик текширувини ўтказиш лозимдир.

Таҳлил натижаси бўйича тўғри қарор қабул қилишни ўрганиш. Қарор қабул қилишдан аввал, қарорнинг муаммога муносабатини аниқлаш. Қарорнинг ижросини таъминлаш ва назорат қилиш.

Мустақил ишни ташқил этишнинг шакли ва мазмуни

Тингловчи мустақил ишни муайян модулни хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда қуйидаги шакллардан фойдаланиб тайёрлаши тавсия этилади:

- ўқув ва илмий адабиётлардан фойдаланиш асосида модул мавзуларини ўрганиш;

- тарқатма материаллар бўйича маърузалар қисмини ўзлаштириш;

- автоматлаштирилган ўргатувчи ва назорат қилувчи дастурлар билан ишлаш;

- махсус адабиётлар бўйича модул бўлимлари ёки мавзулари устида ишлаш;

- тингловчининг касбий фаолияти билан боғлиқ бўлган модул бўлимлари ва мавзуларни чуқур ўрганиш.

ЎҚИТИШ ШАКЛЛАРИ

Мазкур модул бўйича қуйидаги ўқитиш шаклларидан фойдаланилади:

маърузалар, амалий машғулотлар (маълумотлар ва технологияларни англаб олиш, ақлий қизиқишни ривожлантириш, назарий билимларни мустаҳкамлаш);

давра суҳбатлари (кўрилаётган лойиҳа ечимлари бўйича таклиф бериш қобилиятини ошириш, эшитиш, идрок қилиш ва мантиқий хулосалар чиқариш);

баҳс ва мунозаралар (лойиҳалар ечими бўйича далиллар ва асосли аргументларни тақдим қилиш, эшитиш ва муаммолар ечимини топиш қобилиятини ривожлантириш).

БАҲОЛАШ МЕЗОНИ

№	Баҳолаш мезони	Максимал балл	Изоҳ
1	Ассесмент тестларини ечиш, Мустақил иш бажариш	2.5	Ассесмент– 1.5 балл Мустақил иш – 1.0 балл

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

I. Ўзбекистон Республикаси Президентининг асарлари

1. И.А.Каримов. Юксак маънавият - енгилмас куч. Т.: “Маънавият”. –Т.: 2008. -176 б.
2. И.А.Каримов. Ўзбекистон мустақилликка эришиш остонасида. - Т.: “Ўзбекистон”. 2011. -440 б.
3. И.А.Каримов. Она юртимиз бахту иқболи ва буюк келажаги йўлида хизмат қилиш – энг олий саодатдир. “Ўзбекистон”, 2015. – 302 б.
4. И.А.Каримов. Озодлик ҳавосидан тўйиб нафас олган халқ ўз йўлидан ҳеч қачон қайтмайди. Т. “Ўзбекистон”, 2016. – 28 б.
5. И.А.Каримов. Ҳаёт синовларида тобланган Қашқадарё эли ҳар қандай юксак маррани эгаллашга қодир. Т. “Ўзбекистон”, 2016. – 28 б.

II. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 16-февралдаги “Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларни малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида”ги 25-сонли Қарори.

2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 26 сентябрдаги “Олий таълим муассасалари педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 278-сонли Қарори.

3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 12 июндаги “Олий таълим муассасаларининг раҳбар ва педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” ги 4732-сон Фармони.

4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2015 йил 20 августдаги “Олий таълим муассасалари раҳбар ва педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини оширишни ташкил этиш чора тадбирлари тўғрисида”ги 242-сонли Қарори.

III. Махсус адабиётлар.

1. Атаев М.И. Замена мировоззрения как основная цель информационно-психологической войны // Сборник Высшей школы «Таҳлил ва истиқбол». – Т., 2006. – № 8. – С. 4-8.

2. Тошбоев О. Келажак қайғуси ёхуд глобаллашув жараёни. // Тафаккур. – Т., 2007. – № 1. – С. 16.

3. Умаров Б. Глобаллашув зиддиятлари. – Т.: Маънавият, 2006. – 160 б.

4. Ўзбекистон миллий энциклопедияси. 9-жилд. – Т.: «Ўзбекистон миллий энциклопедияси» Давлат илмий нашриёти, 2005. – 612 б.
5. Панарин И.Н., Панарина Л.Г. Информационная война и мир. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2003. – 382 с.
6. Фролов К.В., Шерстюк В.П. и др. Безопасность России. Правовые, социально-экономические и научно-технические аспекты. Информационная безопасность. – М.: МГФ «Знание», 2005. –512 с.
7. Шерстюк В.П. Информационная безопасность в системе обеспечения национальной безопасности России, федеральные и региональные аспекты обеспечения информационной безопасности / Развитие информационного общества в России. Том 1. – М., 2004. –359 с.
8. Самаров Р.Ю, Раджабов А..Сиесий матн таҳлили. (методология, назария, амалиёт). -Тошкент, СТИБОМ, 2010. -266 б.
9. Антонов А.В. Системный анализ М.2002
10. Ожиганов Э.Н.Стратегический анализ политики:Теоретические основания и методы М.2006
11. Мировая политика :теория, методология, прикладной анализ. М.2002
12. Гараедаги Дж. Системное мышление: как управлять хаосом и сложными процессами.Минск, 2007.
13. Хоффер Дж.А., Джордж Ж.Ф., Валаич Ж.С. Современный системный анализ и проектирование. – США.: Пиарсон эдукатион, 2002.
14. Системный анализ и аналитические исследования: руководство для профессиональных аналитиков / А.И. Ракитов, Д.А. Бондяев, И.Б. Романов, С.В. Егерев, А.Ю. Щербаков; [отв. ред. А.И. Ракитов]. - М., 2009. - 448 с.
15. Бендерская Е.Н., Колесников Д.Н., Пахомова В.И. и др. Системный анализ и принятие решений.: Учебное пособие. -СПб. Изд-во СПб ГТУ, 2001. - 206 с.
16. Волкова В.Н., Денисов А.А. Основы теории систем и системного анализа. -СПб. Изд-во СПб ГТУ, 2003. - 510 с.
17. Вопросы анализа и процедуры принятия решений: Сб. статей. /Пер. с англ, под ред. И.Ф. Шахнова. - М.: МИР, 1976. -228 с.
18. Системный анализ и принятие решений: Словарь - справочник. Учебное пособие для вузов / Под ред. В.Н. Волковой и В.Н. Козлова. - М.: Высшая школа, 2004. -616 с.
19. С.Жўраев, А.Хасанов... Илмий тадқиқот методологияси.Т.2014.
20. Голиш Л.В., Файзуллаева Д.М. Педагогик технологияларни лойихалаштириш ва режалаштириш. Т.: “Иқтисодиёт”, 2011. – 208 б.
21. Methods of Teaching. Course Gulde. Associate Degree in Education V.Ed.(Hons) Elementary. 2012. 44-65.

22. Technologies for education. Wadi D. Haddad, A.Draxler. 94-118.
23. Ишмухаммедов Р. Таълимда инновация. – Тошкент:«Фан», 2010.
24. Исянов Р.Г. Олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчиларини малакасини ошириш технологиялари. Т.: Фан. 2011 й. 189 б.

IV. Электрон таълим ресурслари

25. www.Ziyonet.uz.
26. www.edy.uz.
27. www.bimm.uz.
28. www.Uza.uz.
29. www.alorada.uz.
30. www.podrobno.uz.